

ОСНОВНО УЧИЛИЩЕ „ХРИСТО БОТЕВ” – с. Пелишат, общ. Плевен, обл. Плевен
адрес: 5895 с. Пелишат, ул. „Христо Кънчев” №6, тел: 0650/98597, e-mail: info-1500125@edu.mon.bg

УТВЪРЖДАВАМ!

ДИРЕКТОР:

/Петя Хаджиева/

**ГОДИШНА ПРОГРАМА
ЗА
КАРИЕРНО ОРИЕНТИРАНЕ
НА УЧЕНИЦИТЕ НА НИВО
УЧИЛИЩЕ
ПРЕЗ УЧЕБНАТА 2025/2026 ГОДИНА**

Настоящата Програма за кариерно ориентиране е приета на заседание на педагогическия съвет (Протокол №18/02.09.2025 г.) и е утвърдена със Заповед №РД-12-360/10.09.2025 г. на директора на училището.

I. Въведение

Кариерното ориентиране в училищното образование се реализира в съответствие със Закона за предучилищното и училищното образование, Наредба № 13 от 21 септември 2016 г. за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование, Наредбата за приобщаващото образование и включва взаимно допълващи се дейности за информиране, диагностика, консултиране, посредничество и проследяване с оглед подпомагане на учениците в техния самостоятелен и осъзнат избор на образование и/или професия и осъществяване на връзка между училището и пазара на труда.

Кариерното ориентиране на учениците от ОУ „Христо Ботев“ – с. Пелишат е част от цялостната му стратегия за развитие и има за цел да се подпомогнат учениците в техния индивидуален образователен и професионален избор и да се насърчи подготовката им за професионална реализация в съответствие с техните интереси и способности, възможностите на образователната система и потребностите на пазара на труда.

II. Цели на Програмата

1. Подготовка на подрастващите за трудова и професионална кариера и изграждане на нагласи и умения за откриване и развиване на способности, придобиване на нови знания и целенасочена подготовка за постигане на житейски цели.
2. Осигуряване на специализирана и своевременна информация на учениците и родителите им относно възможностите за обучение за постигане на успешна професионална и житейска реализация.
3. Развитие на умения у учениците за самостоятелно и информирано вземане на решения за избор на училище, профилирано обучение или професионално образование.
4. Обхващане на учениците, превенция на отпадането, постигане на разбирането, че по-доброто образование предопределя повече възможности за по-висок социален статус.

III. Задачи, подчинени на целите

1. Подпомагане на учениците в процеса на осмисляне какви качества на личността и умения са необходими за дадената професия, какво изисква професията от този, който я упражнява.
2. Провеждане на занятия и дейности, свързани с опознаване на различни професии.
3. Формиране на понятия и представи за кариера, кариерно развитие, управление на кариерата.
4. Формиране на ключови преносими умения за: учене и организация на времето; ефективно междуличностно взаимодействие; проучване на възможности; боравене с информация; критично мислене; познаване и използване на модели за вземане на решение.

IV. Организационни форми за провеждане на кариерното ориентиране

1. Обучение, индивидуални и групови консултации, групови дискусии, дейности по интереси в условията на целодневна организация на учебния ден.
2. Информирание, мотивиране, консултиране на родителската общност относно възможностите за обучение на децата им (при избора на училище) и придобиване на по-висока степен на образование (напр. Консултации и тренинги в „Училище за родители“).
3. Индивидуално и групово информиране и консултиране с кариерен консултант.
4. Работата по програми за кариерно ориентиране.

V. Място на провеждане

1. Часа на класа.
2. Часовете за разширена подготовка.
3. Процеса на изучаването на отделни учебни предмети.
4. Консултации и дейности по интереси в условията на целодневна организация на учебния ден.
5. Индивидуално и групово информиране и консултиране на ученици.
6. Представяне на професионалната дейност на родител от съответния клас – родителят може да присъства в ЧК или онлайн да сподели за кариерното си развитие.

VI. Време за провеждане

Всяка от темите може да изисква различен брой учебни или астрономически часове за нейното реализиране, което се определя от задачите, които трябва да бъдат постигнати, организационната форма за нейното провеждане и възрастта на учениците.

VII. Съдържание на кариерното ориентиране в училището

В Програмата за кариерно ориентиране на учениците са дефинирани четири тематични модула, които включват определени теми за всеки етап:

1. Осъзнаване на възможностите
2. Самоосъзнаване
3. Учене за вземане на решение
4. Учене за осъществяване на преход

В посочените модули са обобщени основните компетентности, които дейностите по кариерно ориентиране в училище целят да изграждат в учениците, като ги подпомагат в овладяването на знания и формирането на умения за вземане на информирани решения относно образование, професионална подготовка и възможности за професионална реализация и кариерно развитие след завършване на училище.

Темите от отделните ядра отчитат спецификата на различните етапи на образование, а също и различния характер на училищната подготовка. Спецификата на темите, методите и организационните форми са съобразени с възрастовите особености на учениците и с учебното съдържание по отделните учебни предмети. Разпределението на темите по учебни срокове отчита различното натоварване на учениците в рамките на учебната година.

С нарастване на възрастта на учениците постепенно намалява относителният дял на темите, свързани с осъзнаване на възможностите за сметка на нарастване на относителния дял на темите, свързани с формиране на умения за вземане на решения и подготовка за преход към пазара на труда.

1. Изготвяне на календар на дейностите по кариерно ориентиране (приема се от педагогическия съвет на училището).

Отг: Председател на екипа за изпълнение на програмата

Срок: м. ноември 2025 г.

IX. Календар на дейностите

ХАРАКТЕРИСТИКА НА КАРИЕРНОТО ОРИЕНТИРАНЕ ПО ЕТАПИ

1. НАЧАЛЕН ЕТАП – учениците се запознават с различни професии, разбират смисъла от това да се трудиш, създават най-ранните си мечти за това с какво искат да се занимават в бъдеще. В начален етап дейностите по кариерно ориентиране са насочени към запознаване на учениците

със света на труда и различни професии; възпитание в уважение към труда; подкрепа за развитие.

- Разбиране на мястото на работата в човешкия живот, на необходимостта от труда и на ползата от различните професии;

- Формиране на умения за учене, на ефективно взаимодействие с околните и за организиране на времето.

1.2. Цели на кариерното ориентиране в начален етап:

- Запознаване на учениците с широк кръг професии;
- Възпитание в уважение към труда и всички работещи хора;
- Подкрепа за развитие на личностни и социални умения, свързани с първите мечти и проекти, насочени към бъдещата реализация.

1.3. Задачи:

- Създаване на основни познания за характеристиките на често срещани професии;
- Насърчаване на естествената любознателност в опознаването на различни професии и на мечтите за бъдеща реализация;
- Създаване на възможности за изява на всеки ученик в училище; окуражаване на успехите и талантите;
- Установяване на възможни пречки за успешната социална интеграция, включително трудности в ученето, които могат да доведат до отпадане от училище.

1.4. Очаквани резултати:

- Придобити знания за различни видове труд и професии, за основните им характеристики и отговорности, за знанията и уменията за тяхното упражняване;
- Разбиране на връзката учене – умения - успех;
- Изявени първи професионални интереси и мечти;
- Изградено уважение към труда и професиите

1.5. Форми и средства за осъществяване на връзка с пазара на труда

- Гостуване на родители и кариерни говорители в училище и представяне на професиите им пред учениците;
- Професиографски екскурзии - посещения на работни места в местни фирми, полиция, пожарна, библиотеки, музеи, културни институции, общини, медии и др.;
- Проектно базирани задачи и конкурси: проучвания и подготовка на съчинения, постери, колажи, лексикони и др. форми на представяне на професии от ученици;
 - Популяризиране на ученически проекти и резултати от конкурси, състезания, викторини, проучвания и др.
- Създаване на ученическо портфолио и др.

1.6. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНИ ТЕМИ ПО КЛАСОВЕ

☐ **Теми по кариерно ориентиране за I клас:**

Препоръчителни теми:

- Кой произвежда хляба?
- Влакче на професиите
- Имената на професиите
- Професиите в моето семейство

Допълнителни теми:

- Професиите в моето населено място
- Професиите, които обслужват хората

☐ **Теми по кариерно ориентиране за II клас:**

Препоръчителни теми:

- Имената на професиите
- Познавам професията на...
- Професиите, които НЕ познавам
- Професиите в моя род

Допълнителни теми:

- Светът на труда около нас
- Какъв да стана?

☐ **Теми по кариерно ориентиране за III клас:**

Препоръчителни теми:

- Опознавам професиите
- Професията, която е най-...
- Професии по буква
- Кой с какво работи?

Допълнителни теми:

- Моето любимо занимание
- Професиите в моя край

☐ **Теми по кариерно ориентиране за IV клас:**

1 задължителна тема по избор от препоръчителните теми:

- Светът на професиите
- Искам да стана ...
- Познавам професията на...
- Интервю с професионалисти

Допълнителни теми:

- Професии на миналото, професии на бъдещето
- Професии, които правят хората известни

2. **ПРОГИМНАЗИАЛЕН ЕТАП** - задълбочаване на знанията за различни професии, нарастващ стремеж към себепознание и търсене на съответствие между индивидуални интереси, способности и нагласи и характеристиките на различни професии, подготовка на седмокласниците за преход към гимназиален етап и избор на образователна/професионална пътека. Акцент в работата по кариерно ориентиране в прогимназиален етап е създаване на адекватна самооценка, разширяване на познанията за професиите, информиране за възможностите и подпомагане на образователния избор чрез обективна съпоставка между желания и ресурси; създаване на умения за ефективно междуличностно взаимодействие, организация на времето и др. Използват се сюжетно-ролеви игри, обсъждане на казуси и филми, групови задачи за развитие на социални умения. Самопознанието се развива чрез интерактивни упражнения, въпросници за самооценка, упражнения за самонаблюдение и обратна връзка. В процеса на индивидуално консултиране се работи за установяването на интереси, умения, цели, възможности и ресурси; създаване на положителна самооценка и вдъхване на увереност; формулиране на цели и изграждане на личен план за образователно и кариерно развитие. Организирант се извънкласни дейности, например: посещения на работни места.

2.1. Специфични потребности от кариерно ориентиране на учениците в прогимназиален етап:

- Разбиране на необходимостта от учене за постигане на житейски успех и пълноценна професионална реализация;

- Осъзнаване на собствените силни страни и областите за развитие;
 - Развитие на социални умения и личностни качества;
 - Апробиране на модели и стратегии за вземане на решение.
- 2.2. Цели на кариерното ориентиране в прогимназиален етап:
- Да осигури възможности на учениците за опознаване на професиите;
 - Да улесни процеса на себепознание (силни страни, интереси, потребности);
 - Да подпомогне информирания и осъзнат образователен избор след VII клас.
- 2.3. Задачи на кариерното ориентиране:
- Обогаляване и задълбочаване на познанията за различни професии;
 - Запознаване с възможностите за образование и кариера;
 - Подпомагане формирането на адекватната самооценка;
 - Формиране на ключови преносими умения: за учене и организация на времето, ефективно междуличностно взаимодействие, проучване и оценка на възможности, вземане на решение.
- 2.4. Очаквани резултати:
- Разширени познания за различни професии, техните характеристики и изискванията за овладяването;
 - Информираност за възможностите за по-нататъшно образование;
 - Изградена представа за собствените силни страни, интереси и предпочитания;
 - Умения за избор между различни алтернативи, съобразени със собствените предпочитания.
- 2.5. Форми и средства за осъществяване на връзка с пазара на труда
- Гостуване на родители/ кариерни говорители в училище

2.6 ПРЕПОРЪЧИТЕЛНИ ТЕМИ ПО КЛАСОВЕ

✓ **Теми по кариерно ориентиране за V клас:**

Препоръчителни теми:

- Пътешествам в света на професиите
- Светът на професиите. Кой професии са „най-...“
- Професиите имат история

Допълнителни теми:

- Опознавам себе си
- Аз искам да стана...

✓ **Теми по кариерно ориентиране за VI клас:**

Препоръчителни теми:

- Професията – случайност или избор
- И професиите имат семейство
- Изследвам света на труда
- Искам да стана...

Допълнителни теми:

- Искам. Мога. Трябва.
- Организиран съм и интересите ми ме водят

✓ **Теми по кариерно ориентиране за VII клас:**

1 задължителна тема по избор от предложените теми

Препоръчителни теми:

- Уравнението на успеха
- За да съм ориентиран, трябва да съм информиран

- Моите интереси и способности ме водят към избора
- Всеки има силни страни

Допълнителни теми:

- Изследвам моите професионални интереси, способности и предпочитания
- Как взимам решения
- На кръстопът
- Посоката е ясна

3. КАРИЕРНО КОНСУЛТИРАНЕ И ВЪНШНА ПОДДРЕПА

- Кандидатстване за участие в програмата „Бизнесът преподава“
- Национален портал за кариерно ориентиране на учениците - за подкрепа при вземане на решения и правилен избор относно бъдещата кариера са предоставен въпросници на ел. адрес <http://orientirane.mon.bg/>, необходимо да се направи регистрация и да се влезе в личен профил (вход за ученици)
- ЦПЛР – ЦРД, гр. Плевен, ул. "Дойран" №79, тел: 0887216541; e-mail: info-1500158@edu.mon.bg
- Информирание за:
 - видовете подготовка в училищното образование;
 - институциите в системата на средното и висшето образование;
 - реда и условията за прием на ученици и студенти и др.;
 - професиите и профилите, които се изучават в училищната система;
 - динамиката и потребностите на пазара на труда.
- Индивидуална и групово работа за:
 - подобряване на мотивацията на учениците за учене и професионална реализация;
 - провеждане на интерактивни упражнения по кариерно ориентиране;
 - провеждане на дискусии с ученици и родители по теми, свързани с избора на образование, професия и работа;
 - провеждане на тренинги с ученици от VII клас за формиране на умения за вземане на решения;
- Работа по програми за кариерно ориентиране:
 - с учениците от I-IV клас - създаване на първите и най-ранни проекти;
 - с учениците от V-VII клас - подготовка за преход към по-висока степен на образование;
 - с учениците от отделните целеви групи - застрашени от отпадане от училище, талантиливи ученици, със специални образователни потребности, с девиантно поведение и др.;
 - реинтегриране на отпадналите от училище;
 - формиране на нови умения за социално включване и мобилност.
- Консултиране относно :
 - разкриване на интереси, нагласи и мотивация за избора на образование и професия;
 - преодоляване на типични грешки, свързани с избора на образование и професия от учениците;
 - умения за планиране на учебното и личното време;
 - свързване на индивидуалните особености с изискванията на желаното образование;
 - подкрепа за вземане на решения, свързани с продължаване на образованието;
 - формиране на умения за планиране на кариерното развитие;
 - решаване на вътрешни и външни конфликти, свързани с възможностите за образователна,

професионална и личностна реализация.

- Посредничество между ученици, училище и бизнес по проблемите на кариерното ориентиране:
- Организиране и разработване на училищни практики за кариерно ориентиране;
- индивидуално информиране и консултиране;
- групово информиране и консултиране.

4. РАБОТА С УЧЕНИЦИ, ЗАСТРАШЕНИ ОТ ОТПАДАНЕ

Процесът за кариерно ориентиране на ученици, застрашени от отпадане, включва следните основни етапи:

- Разпознаване на риска (на ниво училище – включва класен ръководител, учители, директор) – откриване на индикатори и определяне на водещия рисков фактор или група фактори за намаляване на мотивацията и отпадане от училище. Използват се различни методи – наблюдение, проследяване на посещаемостта, интервю, диагностика на интереси, умения и нагласи; изготвяне на заключение за ресурси и дефицити всеки отделен ученик застрашен от отпадане;
- Индивидуално консултиране (от кариерен консултант) с цел формулиране на лични цели и подкрепа за развитие – включва изграждане на положителна самооценка, формулиране на лични цели и вземане на решения за промяна.
- Кариерно ориентиране и информиране – за всички ученици, включително за учениците, застрашени от отпадане;
- Изработване на индивидуален кариерен план/програма – реализацията му изисква включването на различни участници, в зависимост от специфичния случай и потребности (родители, съученици, институции, други специалисти);
- Осигуряване на подкрепа - застрашените от отпадане ученици могат да бъдат включени в различни подкрепящи и тренинг групи за развитие на социални умения, себепознание и модифициране на поведението; в групи по интереси – клубове, в които се предлагат занимания с музика, спорт, приложни дейности; в учебни групи и екипи за проектна работа – с ученици от други класове, доброволчески групи и групи за оказване на подкрепа. Съпровождане и подкрепана ученика в посока на промяна на поведението и мотивацията – определяне на ментор (наставник) – по-голям ученик /учител/специалист, който работи дадена професия.

Специфика на кариерното ориентиране на застрашени от отпадане ученици в начален етап (I – IV клас)

Кариерното ориентиране на застрашените от отпадане ученици се подчинява, вписва и реализира като част от общите училищни програми за кариерно ориентиране – базира се на същите подходи, принципи, методики, инструментариум. Специалните инструменти и техники са посочени. Основната особеност, както при учениците със специални образователни потребности, че се съставя индивидуална програма на ученика за кариерно ориентиране и образователно-професионално развитие, за чието реализиране се организира мултидисциплинен екип от специалисти и социални партньори, работещи в мрежа.

Специфични потребности от кариерно ориентиране на застрашени от отпадане ученици в начален етап (I – IV клас):

- Подкрепа за успешно интегриране в клас и справяне с учебния материал;
 - Нужда от ролеви модели, насърчение и стимулираща среда от страна на връстниците и учителите;
 - Необходимост от осъзнаване на значението на училището и възприемането му като привлекателно място;
- Организационни форми, методи и дейности:
- Индивидуална работа по превенция на отпадането с всеки отделен ученик;
 - Дейности на ниво училище и клас с участието на родителите – представяне на професиите, които родителите работят или мечтат, които са имали за професия; дни на занаятите/или потомствените професии и др. според рисковите фактори, които спират учениците от училище;
 - Дейности, насочени към родителите - училища за родители, информационни кампании, образователни дейности;
 - Извънкласни дейности, съобразени с интересите и потребностите на децата имотивиращи ги за учене - посещения на работни места;
 - Срещи с хора, които да послужат за успешни примери;

Специфични потребности от кариерно ориентиране на застрашени от отпадане ученици в прогимназиален етап (V – VII клас)

В зависимост от причините за отпадане, специфичните потребности от кариерно ориентиране на този етап, могат да бъдат обобщени като:

- подкрепа на кариерния избор на ученика чрез проучване и осмисляне на различни алтернативи за професионално и образователно развитие;
 - мотивиране за учене; стимулиране на интереса към училище чрез включване в повече практически ориентирани дейности, ориентирани към учене с преживяване, включване в извънкласни и свободно избираеми занимания (спортове, изкуства и др.), които да задържат ученика в училище;
 - подобряване на статуса на ученика в системата на междуличностните отношения в класа.
- Организационни форми, методи и дейности:
- въвличане на родителите в процеса на ориентиране и консултиране чрез провеждането на кампании за информиране на родителите за тенденциите на пазара на труда, както и за наблюдаваните по време на образователния процес и в извънучилищните дейности качества и умения на техните деца. За да се намали риска от отчуждаване на децата от училище, ангажираността на родителите заема централно място. Превенцията на отпадане от образователната система е тясно свързана с комуникацията между училището и семейството.
 - Насочване към професионално обучение и квалификация – насочване на учениците, застрашени от отпадане, към професионално образование или профилирани паралелки, които кореспондират на интересите им и им дават възможност да получат квалификация по професия.
 - Организиране на срещи с хора, които лично са преживели трудностите, свързани с отпадането от образователната система и впоследствие са завършили успешно образованието си.
- Споделянето на личната история и опит от първо лице с младежи, преодолели подобни трудности има силно въздействие и мотивиращ ефект върху учениците.

Настоящата програма е отворена и през учебната година може да се допълва и променя.